
AFSNIT 1 - FORORD

Kvalitetshåndbogen for BORNHOLMERGRISEN griseproduktion beskriver de kvalitetskrav, som griseproducenten skal overholde i henhold til aftalen med Danish Crown.

BORNHOLMERGRISENs målsætning er en produktion af en egnsgris med meget høj spisekvalitet, og som opfylder en række veldefinerede krav til grisenes velfærd og produktionsforhold ud over lovgivningens minimumskrav. Kravene omfatter en nøjere beskrivelse af avlsmaterialet, øgede pladskrav til de enkelte smågrise og slagtegrise, løsgående søer i flokke, samt en tungere slagtevægt. Desuden indgår der minimumskrav til grisens kødprocent, samt en stram styring af avl, foder, sundhed og driftsledelse i besætningen.

BORNHOLMERGRISEN er født, opvokset og slagtet på Bornholm hvilket gør den til en helt særligt dansk egnsgris med bl.a. en høj andel af bornholmsk dyrket foder og kort transporttid for smågrise og slagtegrise.

Kravene i kvalitetshåndbogen for BORNHOLMERGRISEN må ikke opfattes som statiske, men derimod vil kravene kunne ændret dynamisk i samarbejde med COOP, Danish Crown, producenter af BORNHOLMERGRISEN og øvrige samarbejdspartner, som f.eks. foderstoffirmaer mv.

Produktionen i besætningen skal indrettes efter anvisninger fra denne håndbog og bekendtgørelse om den frivillige dyrevelfærdsmærkningsordning på det to hjertet niveau

Produktion af kvalitetsgrise er ikke uden omkostninger. Forbrugeren kræver dokumentation for, at kvalitetskravene er overholdt i besætningerne. Denne dokumentation foreligger som en kvalitetshåndbog, som nøje beskriver, hvordan grisene produceres.

Derudover er det et krav, at Danish Crowns Code of Practice er opfyldt og underskrevet, før der kan produceres Bornholmergrise.

Produktionen i besætningen skal indrettes efter anvisninger fra denne håndbog. Kvalitetshåndbogen vedligeholdes af Danish Crown.

Kvalitetshåndbogen indeholder følgende afsnit:

Forord

Dyr

Foder

Sundhed

Produktionsforhold

Ledelse og dokumentation

Praktiske arbejdsbeskrivelser

Forslag til registreringsbilag, tilsvarende bilag kan anvendes

---

AFSNIT 2 - Dyr

2.0. BORNHOLMERGRISEN er en egnsgris

Det er et krav at BORNHOLMERGRISEN er født, opvokset og slagtet på Bornholm – hvilket dermed også gør den til en særlig dansk egnsgris. Dette betyder bl.a. at kun so-, smågrise og slagtegrisebesætninger på Bornholm har mulighed for at få kontrakt på produktion af BORNHOLMERGRISEN.

2.1. BORNHOLMERGRISEN - griseproduktion på ejendommen

Ved en besætning forstås i denne sammenhæng én griseproduktion med ét CHR-nummer, som ligger på samme adresse.

I en besætning med produktion af BORNHOLMERGRISEN er det ikke tilladt at have anden specialgriseproduktion end en produktion af BORNHOLMERGRISEN, med mindre anden produktion er accepteret skriftligt af Danish Crown. Det er kun tilladt at modtage dyr fra andre besætninger som har samme krav eller højere mærkningsniveau end den frivillige dyrevelfærdsmærkningsordning på det to hjertet niveau. Det er dog tilladt at modtage avlsdyr fra andre besætninger, der ikke lever op til dette krav - disse avlsdyr kan selvfølgelig ikke leveres som Bornholmergrise

2.2. Krav til dyrene

For at opfylde kravene til grisekødetets kvalitet stilles der krav til de avlsdyr, som anvendes til produktion af BORNHOLMERGRISEN.

Orner, søer og ornesæd skal altid kunne identificeres i form af sonummer, ornenummer og faktura på indkøbt ornesæd.

Da slagtegrisene af BORNHOLMERGRISEN racemæssige kombination skal indeholde minimum 50 % Duroc, må der kun anvendes 100 % rene Duroc orner til produktion af slutproduktet BORNHOLMERGRISEN.

2.2.1. Sopolte, gylte og orner

Indkøbte sopolte og gylte fra det danske avlssystem eller tilsvarende avlssystemer skal være renrace Landrace eller Yorkshire til kernebesætningen, eller krydsninger mellem Landrace og Yorkshire som produktionssøer. Produktionssøerne er mødre til BORNHOLMERGRISEN-slagtegrisene.

Ved hjemmeavl af sopolte til produktionssøer skal dette ske ved anvendelse af renrace Yorkshire eller landrace orner eller sæd.

Alle dyr, som produceres ved hjemmeavl eller zig-zag avl, skal være identificerbare i besætningen f.eks. med øremærker, randklipning ol. og må ikke leveres som BORNHOLMERGRISEN-slagtegrise.

Til produktion af egne produktionsorner til BORNHOLMERGRISEN må der kun anvendes renrace Duroc avlsdyr.

Ved overgang til Bornholmergrise produktion skal nuværende avlsdyr (søer og orner) af anden race end det ovenfor beskrevet, udsættes efter aftale med Danish Crown. Danish Crown fastlægger individuelle krav for overgangsperioden.

Ved modtagelse af sopolte, gylte og orner skal man kontrollere, at:

- Følgesedlen indeholder alle dyr med oplysninger om afstamning, race/racekombination og fødselsdato.
- Dyrets øremærke er i overensstemmelse med følgesedlen.
- Dyrets eksteriør svarer til det forventede.
- Sælgerbesætningens aktuelle sundhedsstatus skal være anført på følgesedlen.

Ved modtagelse af ornesæd kontrolleres, at sæden er identisk med oplysningerne på følgesedlen, og at racen er i overensstemmelse med det bestilte.

Resultatet af din modtagekontrol noteres på følgesedlen. Alle følgesedler og alle bemærkninger samles til senere brug ved bl.a. årlige auditbesøg og skal gemmes i min. 2 år.

2.3. Smågrise

2.3.0. Hovedregel for øremærkning

En hver gris skal forsynes med et øremærke. Øremærket skal indeholde et entydigt CHR-nummer, der alene er tilknyttet den bedrift, hvor grisen er født. Det enkelte mærke skal forblive tydeligt i dyrets levetid. I modsat fald skal dyret forsynes med et nyt øremærke, som skal være et erstatningsøremærke – altså med CHR-nummer fra oprindelsesbesætningen.

Undtagelse for øremærkning: Hvis der er indgået en skriftlig leveringserklæring, eller der er indgået en skriftlig smågriseaftale, som er godkendt af den lokale Fødevareregion eller grisene forbliver i den samme besætning fra fødsel til slagning, skal smågrisene p.t. ikke øremærkes, men dyrene skal tatoveres inden levering til slagning.

2.3.1. Egne smågrise

Smågrisenes racekombination skal fremgå af løbelisten i besætningen. Listen skal indeholde:

- Dato for løbning af sopolt/so.
- Hundyrnummer og ornens race.

Smågrise, hvis racekombination ikke indeholder 50 % Duroc, skal til enhver tid kunne identificeres og være mærket på en særlig måde. Ved levering til slagteri skal disse grise leveres som almindelige slagtegrise på et separat leverandørnummer.

2.3.2. Salg af smågrise

Følgeseddel/faktura skal som minimum indeholde oplysninger svarende til et transportdokument, for at det kan erstatte transportdokumentet.

Ved salg af smågrise foretages en slutinspektion, hvor smågrisenes sundhedstilstand vurderes. Hvis køber har fremsat specifikke krav i smågriseaftalen, vurderes disse også ved slutinspektionen. Der angives en samlet vægt for de leverede dyr, samt om der er ændringer/afvigelser i forhold til smågriseaftalen. Resultatet af slutinspektionen, herunder reklamationer, noteres og samles til senere brug ved bl.a. audits.

Ved udlevering af smågrise skal en person fra sælgerbesætning være til stede, og vognmanden må ikke betræde besætningsområdet. Udleveringsområdet skal rengøres og desinficeres efter brug samme dag.

2.3.3. Indkøb af smågrise

Ved indkøb af smågrise til BORNHOLMERGRISEN er det købers ansvar, at sælgers besætning opfylder kravene til BORNHOLMERGRISEN. Køber af BORNHOLMERGRISEN - smågrise skal have en kopi af sidste auditrapport fra sælgers besætning. Indkøber man BORNHOLMERGRISEN - smågrise fra en anden/ny besætning af BORNHOLMERGRISEN, skal Danish Crown underrettes og forinden accepterer indkøbet skriftligt. Det er kun tilladt at modtage dyr fra andre besætninger som har samme krav eller højere mærkningsniveau end den frivillige dyrevelfærdsmærkningsordning på det to hjertet niveau.

Ved modtagelse af smågrise skal man kontrollere, at:

- Følgesedlen/fakturaen er udfyldt med kravene under 2.3.2 (salg af smågrise).
- Smågrisenes sundhed og eksteriør er som aftalt.
- At aftalte oplysninger er medleveret.

Resultatet af din modtagekontrol noteres på følgesedlen. Alle følgesedler og alle bemærkninger samles til senere brug til audits og gemmes i min. 2 år

Ved aflæsning af BORNHOLMERGRISEN - smågrise skal en person fra køberbesætning være til stede, og vognmanden må ikke betræde besætningsområdet. Aflæsningen kan også foregå til et område, der er adskilt fra besætningsområdet i så fald skal alle områder rengøres og desinficeres efter brug samme dag grise er modtaget.

2.4. Sammenblanding af smågrise og slagtegrise

Det overordnede mål er, at sammenblanding ved flytninger/fravæning af smågrise og af slagtegrise i slagtegrise-stalden skal minimeres mest muligt. Der skal også tages hensyn til dette ved renoivering eller nybyggeri af staldanlæg.

2.5. Slagtegrise

Leveringsbetingelser for levering af til slagtegrise til Danish Crown skal overholdes. Slagtegrisene tatoveres med ét leverandørnummer for BORNHOLMERGRISEN og ét andet leverandørnummer for grise, som ikke opfylder kravene til produktion af BORNHOLMERGRISEN.

Produktionens omfang i form af sundhedsstatus, til- og afgang af dyr skal kunne dokumenteres.

2.5.1. Udlevering af slagtegrise

- Samtlige slagtegrise skal være tatoverede på begge skinker
- Der må ikke anvendes el-drivstave ved udlevering samt ved på- og aflæsning af grise
- Danish Crowns producenter af BORNHOLMERGRISEN må forvente og være indstillet på, at der af hensyn til afsætningen til COOP i perioder ikke kan leveres BORNHOLMERGRISEN - slagtegrise på samme normale ugentlige leveringsdag. Det kan i perioder være nødvendigt at fremrykke eller udsætte BORNHOLMERGRISEN - slagtegrise f.eks. pga. helligdage eller afsætning til COOP

AFSNIT 3 – FODER

3.0 Foderproduktion og foderblandinger

Næringsstofferne i det færdige foder skal være sammensat efter gældende praksis og norm for at sikre, at svinene kun får adgang til et sundt og velsammensat svinefoder. Bagerst i foderafsnittet er vedlagt en tabel over de af COOP / Danish Crown anbefalede fodermidler og anbefalede mængder i færdigblandingen til smågrise og slagtegrise.

Dette skal opfattes som en positivliste, og det er ikke tilladt at anvende andre fodermidler eller overskride mængderne ved produktion af BORNHOLMERGRISEN. Foderet til øvrige dyr i besætningen som f.eks. avlsdyr, som ikke leveres som BORNHOLMERGRISEN - slagtegrise skal opfylde kravene i dansk lovgivning og dansk griseproduktions anvisninger.

3.1. Foder- & tilsætningsstoffer

Det er ikke tilladt at opbevare eller anvende nogen former for dyrefoder indenfor besætningsområdet, som indeholder kød- og benmel; dette gælder også kattefoder. Slagtegrise må heller ikke få ølgærfløde, uaffedede fiskeprodukter, gulerødder og rødbeder.

Animalsk fedt er ikke tilladt i foderet til avlsdyr, smågrise og slagtegrise.

Fiskemel og fiskeprodukter må ikke anvendes til slagtegrise over 40 kg.

Grønmel må indgå med indtil 5.0 % af foderet til slagtegrise over 40 kg.

Det er ikke tilladt at anvende nogen former for antibiotiske eller kemoterapeutiske vækstfremmere i grisefoderet.

Det er kun tilladt at bruge antibiotika og kemoterapeutika i grisefoder som medicinsk behandling, når der foreligger en recept og handlingsplan fra dyrlægen – gælder for alle grise.

Handlingsplanen skal bl.a. omfatte tiltag og tidshorisont for at mindske eller undgå medicinanvendelse i foderet.

Ikke lakterende søer: Daglig tildeling af grovfoder i en mængde så der altid er grovfoder af god kvalitet til rådighed i dagtimerne.

3.2. Indkøb af foder

Ved modtagelse af foder skal man kontrollere, at veje- og følgesedlerne er i overensstemmelse med det aftalte.

Hvis man indkøber sojaskrå eller andre proteinråvarer, skal der ved levering medfølge en dateret analyse af råproteinindholdet med en entydig identifikation af råvarepartiet. Hvis analysen afviger fra det aftalte, skal der tages stilling til, hvad der gøres ved det.

Resultatet af din modtagekontrol noteres på følgesedlen. Alle følgesedler og alle bemærkninger samles til senere brug ved audits og gemmes min. 2 år.

3.3. Blanding af foder

Vægtanlæg kontrolleres minimum halvårligt ved at:

Vurderer forbruget af de forskellige foderstoffer til færdigfoderet
Kontrollere vægte og vejeceller

Doseringsanlæg skal derudover som minimum kontrolleres kvartalsvist, samt når der skiftes til et nyt parti korn eller tilskudsfoder. Endvidere kontrolleres doseringsanlægget, hvis strukturen eller pillekvaliteten i tilskudsfoderet er forandret i forhold til sidste leverance.

Resultatet af de udførte kontroller skal registreres skriftligt til senere brug ved bl.a. det årlige auditbesøg.

3.4. Foderkvalitet

Danish Crown forbeholder sig til hver tid ret til at forlange udtagning af foderprøver af det anvendte foder på ejendommen.

3.5. Bornholmsk foder

Alle smågrise og eller slagtegrise i BORNHOLMERGRISEN - besætninger skal tildeles foder, hvoraf min. 70 % af råvarerne er dyrket på Bornholm. Over en årrække ønskes dette gradvist øget til 80-90 %, når dette er muligt. Procentdelen af bornholmsk foder skal opfattes som et gennemsnits indhold af bornholmske råvarer samlet i de blandinger, som den enkelte Bornholmergris tildeles i sin levetid.

3.6. Ad. libitum fodring

Alle smågrise og slagtegrise i besætninger af BORNHOLMERGRISEN tildeles foder efter ædelyst (ad. libitum) eller minimum 3-4 daglige fodringer i mængder, der sikrer fuld mæthed fra fodring til fodring. I forbindelse med fravæning kan det aht. grisenes velbefindende være nødvendigt at fodre restriktivt i dagene omkring fravæning.

Maksimalt indhold i foderet, pct. af kg

	Smågrise		Under 40 kg	Slagtegrise	
	Fra 3 uger	Fra 5 uger		Over 40kg	
Sojaskrå, toasted	10	20	30	30	
Sojabønner, toasted	10	20	15	15	
Solsikkeskrå	0	5	10	15	
Sojaproteinkoncentrat	15	25	10	10	
Kartoffelprotein	5	5	5	5	
Rapskage og -skrå, DL	5	5	10	15	
Ærter	5	15	20	40	
Rapsfrø	0	4	4	2	
Vegetabilsk olie, -fedt	7	7	5	3	
Soja- / rapsolie	7	7	5	1	
Palmeolie	7	7	5	3	
Kokoskage+	0	5	10	10	
palmekage	0	0	10	10	
Fiskemel, alle typer	12	12	2	0	
Fiskeensilage (Lumino)	10	10	3	0	
Skummetmælkspulver/ Vallepulver	25	25	25	25	
Fiskeolie	7	7	0	0	
Valle Type A (Perlac 5,5)	0	71	71	75	
Valle Type B (Perlac 7,0)	0	60	60	75	
Tørgær	5	5	5	5	
Gærfløde, alle typer	0	10	20	25	
Dog ikke ølgærfløde					
Byg	70	70	70	70	
Havre	30	50	50	50	
Hvede	70	70	70	70	
Majs	70	70	40	40	
Rug	20	20	20	40	
Triticale	30	30	70	70	
Havreskalmel		0	0	0	0
Hvedeklid	10	20	20	30	
Majsfodermel		0	10	10	15
Majsglutenfoder	0	10	10	15	
Grønmel/lucernepiller	0	0	5	5	
Melasse, roe og rør	5	5	10	15	
Roepiller u/m melasse	0	0	15	15	
Helsædsensilage	0	0	0	10	
Majsensilage		0	0	0	10
Sukkerroeaffald	0	15	20	30	
Pektinfoder	0	5	5	5	

AFSNIT 4 – SUNDHED

4.0 Besætningens sundhedsforhold

Kravet om sunde produkter og fødevarer sikkerhed fordrer et minimalt forbrug af medicin til grisene. Besætningen skal derfor have en god ekstern og intern smittebeskyttelse og gøre brug af en systematisk sundhedsrådgivning, bl.a. i form af en sundhedsrådgivningsaftale jf. punkt 4.2.

Besætningen skal være fri for kliniske tegn på skab og dysenteri.

Danish Crown kan til enhver tid udelukke en besætning i en periode på grundlag af fund ved kødkontrollen på slagteriet eller på grundlag af besætningens sundhedstilstand, medicinforbrug eller besøgsegnethed. Besætningen skal være besøgsegnet, hvilket kun er opfyldt ved anvendelse af godt landmandskab (se afsnit 5,4), og når grisenes sundhed og velbefindende er i orden.

4.1. Ekstern smittebeskyttelse

En god smittebeskyttelse omfatter, at:

- Alle besøgende, der skal ind i besætningsområdet, skal skifte fodtøj og bære overtrækstøj. Der skal være rent fodtøj og overtrækstøj til rådighed for besøgende.
- Alle besøgende, der kommer i mere end en besætning pr. dag, skal overfor besætningsejer kunne redegøre for sit valg af besøgsrunde den pågældende dag.
- Alle besøgende, der har været uden for landets grænser indenfor de sidste 48 timer, og som har været i kontakt med husdyr, nægtes adgang til besætningsområdet.
- Der skal gennemføres en systematisk muse- og rottebekæmpelse på ejendommen.

4.2. Besætningsdyrlæge.

Der skal indgås en skriftlig aftale med besætningsdyrlægen.

- En sundhedsaftale, hvor der må anvendes receptpligtig medicin i besætningen. Der skal afholdes mindst 12 besøg pr. år, og der må være maksimalt 35 dage mellem hvert besøg
- Rapporten for det førstkommende dyrlægebesøg efter startgodkendelsen skal ved forespørgsel af den enkelte producent af BORNHOLMERGRISEN skal indsendes til Ejerservice, Danish Crown . Øvrige dyrlægerapporter mv. skal tilsendes Danish Crown, men kun såfremt det ønskes af Ejerservice, Danish Crown
- Der skal foreligge en besøgsrapport fra hvert dyrlægebesøg

Dyrlægen skal mindst én gang årligt vurdere og ajourføre en samlet oversigt over besætningens behov for relevant medicin, herunder vacciner og ormemedler. Oversigten skal indeholde diagnoser og aldersgrupper, samt navnet på det ordinerede præparat og dets tilbageholdelsestid. Hver gang, der ordineres et nyt præparat, skal medicinoversigten ajourføres.

4.3. Indkøb af medicin

Ved modtagelsen af medicin kontrolleres, om en pakning er tydeligt mærket med navn og kvantum af det bestilte produkt. Resultatet af din modtagekontrol noteres på følgesedlen. Alle følgesedler og alle bemærkninger samles til senere brug til underleverandørvurderinger ved statusmødet.

4.4. Opbevaring af medicin

Medicinen og vacciner skal opbevares som anvist af besætningsdyrlægen og apoteket.

4.5. Brug af medicin

Medicin skal anvendes på korrekt måde og i de korrekte doser anbefalet af besætningsdyrlægen.

Besætningsejeren, eller de, der på dennes vegne behandler besætningens dyr, skal have modtaget instruktion i injektionsteknik samt korrekt brug og opbevaring af medicin (svarende til for eksempel kurser, der afholdes af SEGES). Nye medarbejdere, der får ansvar for behandling af dyrene, skal modtage instruktionen / kursus i injektionsteknik før behandlingsansvaret overtages.

Det er vigtigt at medarbejderne forstår, hvad ansvaret for injektion indebærer med hensyn til korrekt injektionsteknik, medicinregistrering, evt. knækket kanyler m.v.

Der må kun anvendes medicin i besætningen, som er ordineret af besætningsdyrlægen. Hvis der i besætningen anvendes produkter på dispensation fra Sundhedsstyrelsen, skal der opbevares en kopi af dispensationen.

Fokus på brugen af medicin er vigtig for kunderne til Bornholmer grisene.

Derfor er det vigtigt hvor den enkelte besætnings forbrug ligger i forhold til grænserne for gult kort. Tallene, der indgår i Gult kort, opgøres månedsvist ud fra indkøb af medicin, og som et tal for seneste 9 måneders gennemsnit for henholdsvis søer og pattegrise, smågrise og slagtesvin med hver sin grænse for Gult kort.

Grænserne for Gult kort er løbende blevet sænket af myndighederne siden start og vil formentlig også blive det fremover.

Brugen af medicin mv. indgår i dyrlægens besøg i Bornholmer grise besætningen, og minimum for hvert kvartal skal besætningsdyrlægen sammen med ejer/ ansatte gennemgå niveauet i forhold til Gult kort og notere det i besøgsrapporten.

Såfremt niveauet (seneste 9 måneders gennemsnit) på smågrise eller slagtesvin- opgjort hvert kvartal ligger over halvdelen af Gul kort grænsen skal Bornholmer grise besætningen indsende en handlingsplan for at sænke forbruget til under halvdelen af gulkortgrænsen – handlingsplanen udarbejdes sammen med besætningsdyrlægen.

Både handlingsplan og den løbende opfølgning indsendes til DANISH CROWN Ejerservice, Randers.

4.5.1. Registrering af brug af medicin

Der føres en journal over behandlinger. Journalen skal opbevares 5 år i besætningen og skal på forlangende kunne forevises myndigheder og BORNHOLMERGRISENs auditorer.

Der udarbejdes et medicinregnskab, hvor det samlede forbrug af antibiotika, hormonpræparater, ormemedler m.m. er registreret.

Det er vigtigt at sikre sig ved levering af BORNHOLMERGRISEN slagtegrise til Danish Crown, at tilbageholdelsestiden ved en eventuel behandling er overholdt for alle BORNHOLMERGRISEN - smågrise og slagtegrise. Derfor er det et krav, at behandlede dyr kan identificeres, hvis der er risiko for, at de leveres til slagtning indenfor tilbageholdelsestiden. Identifikationen skal som minimum omfatte det enkelte dyr, stinummer eller sektion.

4.5.2. Injektion

Injektioner af dyrene skal ske efter dyrlægens anvisning. Der skal anvendes engangsudstyr eller rengjorte sprøjter og kanyler.

Der må kun anvendes sporbare kanyler til avlsdyr, smågrise og slagtegrise. Såfremt der ”knækker” en kanyle, skal Danish Crowns regler for Code of Practice nøje følges.

4.5.3. Øvrige indgreb

Halekupering: Intakte dyr. Halekupering og tandklipning er ikke tilladt.

Halebid:

Niveau af halebid følges løbende ud fra kødkontroldata. Hvis niveauet er over grænseværdien (midelværdien på 3 % er grænseværdi) forpligter producenten sig til at iværksætte en handlingsplan udarbejdet i samarbejde med praktiserende dyrlæge. Fortsat overskridning af grænseværdi kan medføre tab af mærket.

Staldforhold skal i øvrigt indrettes med henblik på at forebygge halebid.

Tandslibning:

Tandslibning accepteres, dog må tandslibning ikke udføres rutinemæssigt, men kun ved et dokumenteret behov.

4.5.4 Dødelighed:

Dødeligheden skal overvåges løbende. En høj dødelighed kan medføre tab af mærket.

4.5.5 Transport-tid:

Maks 8 timers transport. Tid i udleveringsvogne regnes med i transporttid. Søer må ikke overnatte på slagteri, men skal slagtes få timer efter ankomst

---

AFSNIT 5 – PRODUKTIONSFORHOLD

5.0 Produktionsforhold

COOP stiller større krav til grisenes dyrevelfærd og opstaldning end lovgivningen på området. COOP stiller også krav om godt landmandskab og besøgsegnede besætninger.

5.1. Krav til opstaldning

Alle grise skal som minimum tilses 2 gange dagligt. Alt for dyrene ”betydningsfuldt” automatisk og mekanisk udstyr skal kontrolleres mindst én gang dagligt. Defekter skal straks udbedres.

Halm

Alle avlsdyr skal dagligt tildeles halm i tilstrækkelig mængde så det fungerer som grovfoder, og diegivende søer kan udføre redebygningsadfærd i dagene omkring faring.

Rode of beskæftigelsesmateriale:

Ikke lakterende søer og gylte: opfyldes via adgang til grovfoder og halm som strøet leje. Mange grovfodertyper udgør bedre rode- og beskæftigelsesmaterialer end halm. Derfor opstilles ingen yderligere krav til rode- og beskæftigelsesmaterialer.

Farende og diegivende søer samt pattegrise skal sikres permanent adgang til halm. Der skal tildeles rigelige halm som rede bygningsmateriale i dagene op til og under faring.

Fravænnede smågrise (7-30kg): Grisene gives permanent adgang til halm som rode- og beskæftigelsesmateriale. Halmen tildeles på det faste/drænede gulv i lejeområdet.

Slagtegrise (fra 30 kg til slagtning): Grisene gives permanent adgang til halm. Alternativt til halm kan være strukturrigt grovfoder som gives separat i en mængde så det er tilgængeligt for alle grise i dagtimerne.

Strøet leje:

Ikke lakterende søer og gylte: Der tildeles halm i lejet så alle søer har et strøet leje. Såfremt der ikke er tørt resthalm om morgenen, som dækker lejet, tildeles mere halm.

Farende og diegivende søer samt pattegrise: Halm tildelt som rode- og beskæftigelsesmateriale tjener som strøelse for soen. Pattegrisene tildeles et blødt underlag i pattegrisehule i form af en måtte eller ved at strø dagligt med spåner eller lignende.

Fravænnede smågrise (7-30kg): Lejearealet skal være dækket af spåner eller halm.

Slagtegrise (fra 30 kg til slagtning): Permanent adgang til halm som rodemateriale givet i lejet tjener også som strøet leje.

5.1.1. Arealkrav for smågrise og slagtegrise

Fravænnede smågrise (7-30kg):

Plads og stiindretning: Arealkrav på minimum 30 % mere end konventionel produktion (jf. tabel). Stien skal indrettes med flere klimazoner, så der er mulighed for at øge varmen f.eks. under en overdækning eller vha. gulvopvarmning.

Slagtegrise (fra 30 kg til slagtning): Alle slagtegrise opstaldes i stier med 30 % mere plads end i standard produktion (jf. tabel).

Der skal være helt, delvist fast gulv, drænet gulv eller spaltegulv i stierne til avlsdyr, smågrise og slagtegrise som muliggør daglig tildeling af halm på stigulv.

I tabellen nedenfor kan ses kravene for svin ved forskellig vægt.

Gennemsnitsvægt pr. svin i en sti.	Tilgængeligt stiareal pr. dyr (minimum).
10 kg eller derunder	0.20 m ²
10 - 20 kg	0.26 m ²
20 - 30 kg	0.39 m ²
30 - 50 kg	0.52 m ²
50 - 85 kg	0.72 m ²
85 - 110 kg	0,85 m ²
over 110 kg	1.30 m ²

Bemærk:

- Grisene må ikke gå i flere etager, dog kan en hævet sti til syge/svage grise accepteres
- Alle svin bortset fra pattegrise under 14 dage skal altid have fri adgang til rent drikkevand

5.1.2. Temperaturregulering

I stier til smågrise over 20 kg, slagtesvin samt avlsdyr skal der være installeret et overbrusningsanlæg eller en tilsvarende anordning, hvorved dyrenes kropstemperatur kan reguleres, dette gælder jf. dansk lovgivning med tilhørende overgangsregler.

5.1.3. Gulvtyper

Et eventuelt spaltegulv skal have bjælker med en plan overside, spalteåbningen skal være så lille, at klovene ikke kommer i klemme mellem bjælkerne, og der må ikke være skarpe kanter, der kan skade klove, yver eller patter. Eventuelle grater skal være fjernet, inden dyrene indsættes.

5.1.4. Staldinventar

Inventar skal være udført af materialer, der ikke skader grisene. Der må derfor ikke være skarpe hjørner, ru overflader eller lignende.

Stierne skal være indrettet, så det er muligt at holde en god hygiejne. Materialerne skal kunne tåle en effektiv rengøring og desinfektion.

5.2. Stier til kategorier af dyr

5.2.1. Ikke lakterende søer

Fuld løsdrift i grupper fra fravæning af kuldet indtil de indsættes i farestalden 3-5 dage før forventet faring.

Pladskravene er som i den konventionelle produktion for drægtige søer (frit tilgængeligt stiareal jf. tabel nedenfor).

Det er tilladt at lukke søerne inde i æde/insemineringsbokse i forbindelse med brunstkontrol/løbning max 2 timer og i forbindelse med sygdomsbehandling

Hvis der holdes op til 17 søer: første 4 søer	Mindst 2,80 m ²
Hvis der holdes op til 17 søer: næste 6 søer	Mindst 2,20 m ²
Hvis der holdes op til 17 søer: næste 7 søer	Mindst 2,00 m ²
Hvis der holdes 18-39 søer	Mindst 2,25 m ²
Hvis der holdes over 39 søer	Mindst 2,025 m ²

Dansk lovgivning for opstaldningen af søer, polte, gylte og orner skal være overholdt, hvor intet andet er anført. Poltene skal som minimum have en staldindretning og areal som BORNHOLMERGRISEN - smågrise og slagtegrise. Så snart polte bliver til en gylte, gælder kravene i lovgivningen om indendørs hold af drægtige søer og gylte.

5.2.2. Farende og diegivende søer

- Alle gylte- og søer indsættes i farestier, der sikrer fuld løsdrift gennem hele opholdet i farestalden.
- Grisene må tidligst fravænnest efter 28 dage. Særlig hensyn bør tages til grise der vejer under 7 kg ved fravæning.

5.3. Ventilation

Det skal sikres, at hverken temperatur, luftfugtighed, koncentration af støv og gasser, eller lufthastigheden i stalden indvirker negativt på svinenes sundhed og velfærd. Et eventuelt større luftskifte medfører træk.

Der skal være tilkoblet en alarmanordning til staldanlæg med mekanisk ventilation. Alarmsystemet skal afprøves jævnligt. I konceptet for BORNHOLMERGRISEN er det endvidere et krav, at afprøvning af alarmanlæg kan dokumenteres skriftligt minimum en gang om ugen. Der skal være et egnet reservesystem, således at der kan etableres en tilstrækkelig luftfornyelse ved funktionssvigt.

5.4. Godt landmandskab

Godt landmandskab er af afgørende betydning for dyrenes velfærd. Det må dog erkendes, at det er vanskeligt at opstille objektivt målbare parametre. En vurdering af landmandskabet skal dog indgå som en kontrolparameter baseret på de managementmæssige krav, der er omtalt i det følgende.

Godt landmandskab drejer sig om at "have glade grise", hvilket blandt andet er, at:

- Staldene skal være rene og tørre
- Grisene har altid et tørt leje. Stierne skal have et veldefineret leje- og aktivitetsområde
- Grisene må ikke gå i mørke stalde. Der skal være naturlig eller kunstig belysning i staldene svarende til det normale dagslys. Lyset skal være kraftigt nok til, at grisene kan tilses
- Antallet af æde- og drikkepladser i en sti følger de generelle anvisninger
- For at undgå ammoniakfordampning skal der være etableret flydelag eller overdækning af gyllebeholder
- BORNHOLMERGRISEN - besætninger skal være besøgsejnet, hvilket udover stalde og bygninger også omfatter udenoms arealerne. Ved besøgsejnet forstås at besætningen med kort varsel (uden videre) kan vises frem for f.eks. COOPs repræsentanter
- Det er et krav at den enkelte producent af BORNHOLMERGRISEN er villig til forandring i konceptet BORNHOLMERGRISEN idet konceptet er dynamisk.

AFSNIT 6 - LEDELSE OG DOKUMENTATION

6.1. Ledelsens ansvar

Det er alene besætningsejerens ansvar at overholde håndbogens krav indenfor produktionen af BORNHOLMERGRISEN i besætningen. Derfor er det også besætningsejerens ansvar, straks efter modtagelse af håndbogens sider, at gennemgå håndbogen og tilrette produktionen til eventuelle nye krav og ønsker.

Desuden har besætningsejeren ansvar for at følge fremtidige rettelser eller ændringer i BORNHOLMERGRISEN, som bliver meddelt bl.a. via mail, brev, nye kontrakter eller Danish Crowns hjemmeside.

COOPs krav og ønsker til besætningerne af BORNHOLMERGRISEN er indføjet i denne håndbog. Håndbogen bliver løbende ajourført af Danish Crown, så ændringer i kundernes krav og ønsker hurtigt kan blive indført i primærproduktionen. Den gældende version af BORNHOLMERGRISEN håndbogen er tilgængelig på Danish Crowns hjemmeside.

Hvis der afgives dele af ansvaret til eventuelle medarbejdere, skal det være skriftligt aftalt.

6.1.1. Uddannelse

Medarbejdere godkendes af besætningsejeren på baggrund af viden opnået ved kurser, møder eller oplæring i besætningen.

6.2. Produktionsstyring

Der gennemføres produktionsstyring i besætningen for at sikre produktionsforløbet og for at kunne vurdere og planlægge produktionsresultater.

Produktionsstyringen kan ske i form af:

- E-kontrol i Danish Crown DATA, Agrosoft eller til svarende program.

Produktionsstyring skal bl.a. anvendes til besætningsrådgivning og til indberetning af data til prognoser for den fremtidige leverance af BORNHOLMERGRISEN - slagtegrise til Danish Crown på ugebasis jf. pkt. 6.6.

6.3. Registreringer

For at kunne dokumentere overfor kunden, at kvalitetskravene er overholdt i besætningerne af BORNHOLMERGRISEN, skal de nævnte registreringer vedrørende dyr, foder, sundhed og produktionsforhold foretages løbende. Det drejer sig om:

- Følgesedler og modtagekontrol vedrørende indkøb af dyr og sæd, samt foder og medicin.
- Registreringer af slutkontrol på solgte smågrise eller leverede slagtesvin.
- Løbelister.
- Dato og resultat for kontrol af blandeanlæg og alarmanlæg

-
- Dokumentation for afprøvning af alarmanlæg

Disse registreringer skal opbevares på en tilgængelig måde i mindst 2 år. Kontrakter, aftaler, rapporter og øvrige bilag nævnt i håndbogen skal også opbevares i mindst 2 år fra deres udløbsdato. Papirerne skal være tilgængelige og læselige, og der foretages en evaluering af registreringerne på statusmødet.

Journalen over medicinbehandlede dyr, statusmødereferat og auditrapporter skal opbevares i mindst 5 år.

6.4. Ekstern audit

Alle kommende BORNHOLMERGRISEN besætninger med søer, smågrise og slagtegrise skal startgodkendes inden leveringen af BORNHOLMERGRISEN til Danish Crown påbegyndes.

En gang om året afholdes ekstern audit i din besætning. Denne audit kan være uanmeldt. Den eksterne auditor efterser, om håndbogens krav er opfyldt og efterlevet. Der udarbejdes en rapport for den eksterne audit til besætningsejer og til Danish Crown.

COOP og Danish Crown stiller krav om at den eksterne audit og certificering skal være via en 3. parts audit, som opfylder EN 45011 m.fl. .

Ved ejerskifte i besætningen skal den nye besætningsejer have gennemført en ekstern audit senest 1 måned efter overdragelsen af en godkendt BORNHOLMERGRISEN besætningen, dette sker ved henvendelse til Danish Crown Ejerservice Pork.

FVST foretager kontrol af Bekendtgørelse om frivillig dyrevelfærdsmærkningsordning, og besætningerne skal være registreret i CHR-registret med to hjerter.

Ved salg af BORNHOLMERGRISEN - smågrise til en anden BORNHOLMERGRISEN besætning skal køber have en kopi af sidste auditrapport fra sælgers besætningsaudit.

Alle omkostninger i forbindelse med startkontrol, årlige audits og opfølgende besøg er Danish Crown uvedkommende

6.5. Godkendelse som BORNHOLMERGRISEN - producent

Den eksterne auditor udarbejder en indstilling til Danish Crown ud fra gennemgang af besætningen, og de eventuelle bemærkninger / afvigelser, som blev konstateret.

Hvis der konstateres alvorlige fejl eller mangler ved ekstern audit, foderanalyser eller fund ved kødkontrollen på slagteriet, kan BORNHOLMERGRISEN-aftalen opsiges med øjeblikkelig virkning, og evt. med krav om tilbagebetaling af uberettigede udbetalt BORNHOLMERGRISEN afregning.

Hvis der konstateres mindre alvorlige fejl eller mangler vedrørende afsnit 6.3. registreringer, skal der senest én måned efter udførelsen af ekstern audit foretages en opfølgende ekstern audit. Den opfølgende audit er normalt et nyt audit-besøg, men kan efter en vurdering af Danish Crown / 3. parts auditkontrol være indsendelse af anden skriftlig dokumentation.

Såfremt der er mindre afvigelser fra de opstillede parametre, kan den eksterne auditor anmode besætningsejer om, i samarbejde med sine sædvanlige rådgivere, at søge disse afvigelser afhjulpet.

Afvigelserne skal være rettede inden for en tidsfrist på normalt én måned. Den eksterne auditor skal have dokumentation for, at der er iværksat tiltag til at imødegå afvigelse.

Alle audit-besøg både ved startgodkendelse inden produktion af BORNHOLMERGRISEN og ved det årlige audit-besøg betales af den enkelte producent af BORNHOLMERGRISEN ud fra regning tilsendt fra auditørerne.

6.6. Procedure for prognoser

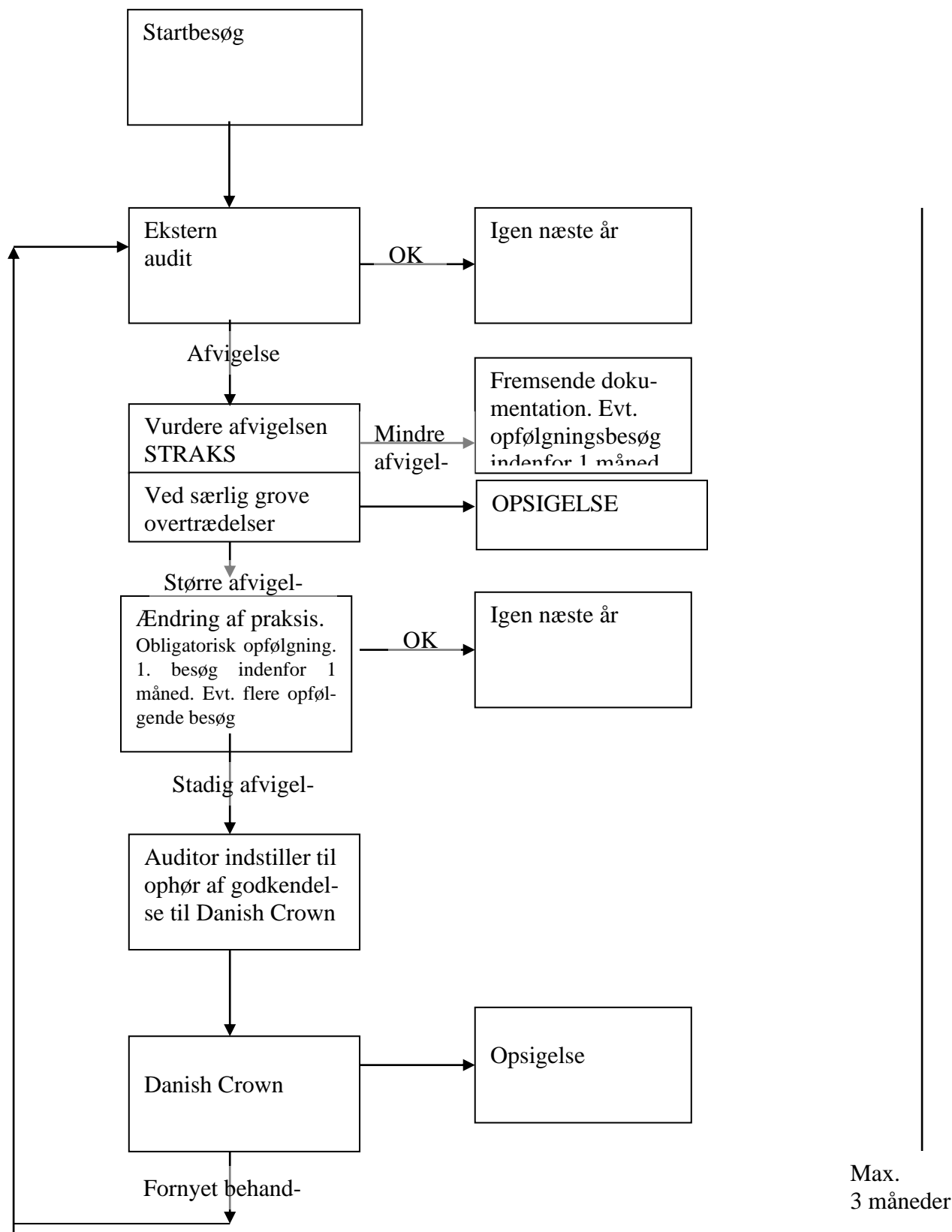
Danish Crown kan kræve, at producenten af BORNHOLMERGRISEN smågrise eller slagtegrise med jævne mellemrum f.eks. månedsvi indberetter produktionsdata eller oplysninger om fødte, indsatte / indkøbte smågrise til brug for Danish Crowns prognoser for leverede BORNHOLMERGRISEN.

Danish Crown kan stille krav om at Indberetning af smågrise indsat i slagtesvinestalden og tilmelding af grise og søer til slagtni skal ske via Danish Crowns tilmeldings app Ejer.

OVERSIGT over godkendelsesmuligheder ved ekstern audit.

Tidshorisont

Flere småafvigelser kan skønsmæssigt behandles som større afvigelser.

Max.
3 måneder

AFSNIT 7 – PRAKTISKE ARBEJDSBESKRIVELSER

Der bør være udarbejdet arbejdsbeskrivelser eller arbejdspladsvurdering for de steder i produktionen, hvor der kan opstå fejlmuligheder, som kan få indflydelse på kvaliteten af BORNHOLMERGRISEN. Der bør laves en liste over de arbejdsbeskrivelser, der er aktuelle i besætningen med angivelse af placering i besætningsområdet og dato for indførelse.

Til løsning af specifikke problemer i besætningen udarbejdes en handlingsplan, som skal indeholde:

- Mål for at have løst problemet
- Hvilke tiltag, der skal iværksættes for at opfylde målene
- Tidsplan for indførelse af tiltag
- Tidsplan for opfølgning og revurdering af handlingsplan

Produktionsstyringen skal gøre det muligt at lave opfølgning, og den seneste rapport / opfølgning medtages ved det årlige auditbesøg.